

Ionel SÎRBU

**DE LA BERLIN LA LONDRA. CĂLĂTORIA DIPLOMATICĂ
A LUI GR. GAFENCU DIN APRILIE 1939**

From Berlin to London.

The Diplomatic Journey of Gr. Gafencu in April 1939

In the spring of 1939, Grigore Gafencu, the Foreign Minister of Romania, made a report journey in Western Europe. The Romanian government was much interested in the attitudes of the main European Powers, pre-eminently in that of Great Britain, France and Germany. As a result of this diplomatic journey, Gafencu strongly believed that Germany had replaced its expansionist policy with an aggressive one. At the same time, he informed the authorities from Bucharest that Romania could not hope for any substantial aid from France and Great Britain and that the intentions of Germany aimed mainly at Romania. The situation was even more serious, as the evolution of events in Europe gave new hopes to the Irredentist movement in Romania.

Anul 1936 a marcat o accentuare a politicii de forță promovată de Germania, în special după 1933, cu rădăcini mult mai îndepărtate, chiar după sfârșitul primului război mondial. România a fost nevoită să se adapteze la noile realități ale Europei, demiterea ministrului de externe, Nicolae Titulescu, putând fi interpretată și din acest punct de vedere. Anii 1937 și 1938 s-au înscris pe același curs al ascensiunii Germaniei și a politicii de conciliere promovată de democrațiile vest-europene, în special de Marea Britanie.

Conferința de la München și dispariția *de facto* a Micii Înțelegeri, în toamna anului 1938, a reprezentat o nouă etapă a izolării politice a României. Chiar dacă, în coordonatele sale esențiale, politica externă a țării noastre nu s-a schimbat, devenise limpede faptul că acest curs nu va mai putea fi menținut multă vreme, fără un sprijin consistent, economic și militar, din partea Franței și a Marii Britanii. Ocuparea Pragăi și instalarea guvernului marionetă, condus de Monsegnorul Tiso, în Slovacia au dus la dispariția *de jure* a Micii Antante, determinând diplomația de la București să ia pulsul principalelor cancelarii din Europa. Turneul diplomatic al ministrului Grigore Gafencu, din primăvara anului 1939, era necesar pentru a oferi factorilor de decizie din România argumentele politice, economice și militare pe care să se fundamenteze viitoarea politică externă a țării noastre.

1. Berlin (18-20 aprilie 1939)

Ajuns la Berlin, la 18 aprilie 1939, Gafencu l-a văzut, mai întâi, pe șeful diplomației germane, Ribbentrop. După ce a prezentat opțiunile politice ale țării sale, Ribbentrop a căutat „să-i explice” lui Gafencu că Germania avea misiunea de a repara „toate nedreptățile” care se comiseseră asupra Reich-ului prin Tratatul de la Versailles și că „führer-ul voia pace, nimic decât pace”¹. Aceste asigurări, scria Gafencu, contrastau, de fapt, cu starea de spirit dominantă la Berlin” după 15 martie 1939, Reich-ul trecând „de la politica de expansiune națională la cea de agresiune”².

Referitor la garanțiile din 13 aprilie 1939, Ribbentrop a declarat că „avea să spună foarte deschis că, în Germania, atitudinea României față de garanția engleză este considerată cel puțin ca o acceptare pasivă a politicii engleze de încercuire (...). Dacă România se va lăsa antrenată și mai mult în această politică, partea germană nu va manifesta câtuși de puțin înțelegere”³. Șeful diplomației germane a respins acuzele privind obiectivele teritoriale ale Reich-ului în sud-estul Europei spunând că „interesele sale sunt, firește, de natură pur economică și vizează obiective din țările sud-estului european a produselor ce-i lipsesc, pe bază de schimb, cu propriile produse”⁴.

După opinia istoricului A. Hillgruber, la întrebarea lui Ribbentrop „despre tratativele cu Anglia, Polonia și Rusia”, Gafencu a răspuns evaziv că țara sa nu dorește „un pact cu Rusia și nimic ce ar putea-o leza, dat fiind că România nu are nici forța și nici dorința de a garanta, la rândul ei, Imperiul Britanic. România a declarat că nu va participa la nimic ce se bazează pe reciprocitate și la nimic la care va participa și Rusia”⁵.

La 19 aprilie 1939, Grigore Gafencu a fost primit în audiență de cancelarul Germaniei.

Acesta i-a cerut ministrului român să expună punctul de vedere referitor la politica externă a Bucureștilor; erau prezenți Ribbentrop și Otto Meissner. Gafencu a definit, pe scurt, principalele direcții externe ale țării sale în temeiul cărora se încheiase tratatul economic româno-german și fusese acceptată garanția de asistență, spontană și unilaterală, anglo-franceză. Conducătorul Externelor de la București a stăruit asupra faptului că „siguranța României era legată de ideea integrității sale teritoriale”. Pe un ton

¹ V. Fl. Dobrinescu, I. Pătroiu, *Ultimele luni de pace*, Iași, Institutul European, 1993, p.72.

² Gr. Gafencu, *Derniers jours de l'Europe*, Paris, Egloff, 1939, p.69-70.

³ A. Hillgruber, *Hitler, Regele Carol și Mareșalul Antonescu*, București, Humanitas, 1994, p.84.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*, p.85.

liniștit, dar ferm, el a adăugat: „Nu am chemat pe nimeni să se bată pentru noi; pentru țara noastră și pentru independența ei, ne batem noi înșine. Suntem mulțumiți, însă, de orice gest prietenesc, de oriunde ar veni, care din frământările de astăzi e menit să întărească ideea de statornicie pe care o legăm de hotarele și de asistența internațională a țării noastre”⁶. Hitler a prezentat, mai bine de o oră, punctul de vedere referitor la situația internațională. Führerul a vorbit „când potolit și reținut, cu glas domol și grav, când violent și amenințător, tremurând de o mânie lăuntrică”. Gafencu și-a amintit faimoasa scenă în care Napoleon I a ținut să convingă, să seducă și să terorizeze, rând pe rând, pe Papa Sixtus al VI-lea, care i-ar fi răspuns numai prin două cuvinte: „Comediante, tragediante”. „E în adevăr – nota ministrul român de externe în raportul său – când o comedie, când o tragedie pe care acest bărbat înzestrat cu un uimitor temperament dramatic o joacă pe scena istoriei, cu soarta popoarelor și cu soarta lumii”⁷. În primul rând, Hitler a afirmat că scopul vieții sale era abrogarea clauzelor Tratatului de la Versailles. Arătând că luptă pentru „dreptatea” cauzei Germaniei, Hitler a ridicat „pretenții” asupra coloniilor și a promis „că nu va cuceri state mici”, pentru a lărgi frontul de bătălie într-un viitor război. Cancelarul a mai spus că Germania „nu are nici o pretenție de ordin politic sau teritorial împotriva țărilor din sud-estul european, cu care dorește să trăiască în cea mai bună înțelegere”. Principalul adversar era Anglia, împotriva căreia a declarat că va lupta „fără menajamente”⁸ până la capăt. În pofida manierei în care a prezentat problema engleză, Hitler păstra rezerva că „mai e cu puțință o împărțire a zonei de influență în lume cu Marea Britanie și o colaborare înțelegătoare, cel puțin pe câtăva vreme încă”⁹. Hitler a expus, în continuare, stadiul raporturilor polono-germane și a replicat că „apropierea” Varșoviei de statele occidentale ar putea să-i fie „fatală”. Gafencu intuia că Germania va profita de „întorsătura” politicii Sanației, pentru a ridica împotriva Poloniei pretenții mai mari decât acelea pe care le-ar fi îngăduit să le ridice raporturile de prietenie existente până atunci între cele două state. „Punctul critic” în raporturile polono-germane rămânea chestiunea Dantzig-ului, „care a fost, este și va fi al Germaniei” – i-au afirmat cu tărie Hitler și Ribbentrop.

Următorul capitol al discuției a avut în obiectiv raporturile germano-ungare. Führerul a mărturisit că nu dorea să vadă o Ungarie mare și să o sprijine în revendicările teritoriale față de vecini. Hitler a vorbit de „neînțelegerea și lipsa de simpatie” a ungarilor față de minoritățile germane.

⁶ Hoover Archives, Palo Alto, S.U.A., D. G. Popescu Papers, Box no.2 (Convorbire Gafencu-Hitler, 19 aprilie 1939).

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*.

„Această situație, a relatat el, i-am expus-o lui Csáky, Imredy și Horthy”. Șeful guvernului german a spus că minoritarii germani din România și Iugoslavia erau „mulțumiți” de regimul pe care-l aveau și a catalogat fosta monarhie dualistă drept „un stat absurd, care se sprijinea pe un șir de nedreptăți împotriva naționalităților”. Adolf Hitler a promis „că nu va sprijini nici o revendicare îndreptată împotriva României, atâta vreme cât această țară ne va arăta prietenie”. Cancelarul german și-a exprimat „satisfacția” cu privire la încheierea tratatului economic de la 23 martie 1939 care, după opinia sa, se întemeia pe interese naturale¹⁰.

În aceeași zi, Gafencu s-a văzut cu H. Göring care a abordat așa-zisa problemă a „încercuirii” Germaniei. Gafencu i-a arătat că garanțiile anglo-franceze nu aveau nimic comun cu politica de încercuire, la care ministrul german a ținut să dea următoarea replică: „Dacă România este prietena noastră, noi o dorim mare și puternică. Dacă ea participă la politica de încercuire, noi o vom abandona dorințelor vecinilor bulgari și unguri”¹¹; totodată, Göring își arăta neliniștea că, „într-o regiune în care, după München, noi am sperat să rămânem singuri, adică în Europa orientală, dunăreană și balcanică, Anglia și Franța au manifestat, din nou, prezența lor”¹². Discuțiile purtate de Gafencu cu oficialitățile germane i-au arătat clar șefului diplomației Bucureștilor că intențiile Reich-ului erau de a-și consolida pozițiile în sud-estul Europei, în special în România. În același timp, Gafencu i-a comunicat că orice acord pe care România l-ar fi făcut cu Uniunea Sovietică ar fi fost considerat de Wilhelmstrasse drept „provocare”, ca făcând parte din politica de încercuire a Germaniei. Gafencu s-a străduit să convingă căpeteniile germane că guvernul de la București își va respecta angajamentele rezultate din tratatul economic din martie 1939, subliniind că, în același timp, România nu va renunța la alianțele ei tradiționale și, în cazul că va fi atacată, va opune rezistență¹³. Generalul Wilhelm Keitel, șeful O.K.W., a promis, în discuțiile cu Gafencu, că Germania va onora „fără întârziere”¹⁴, comenzile de armament către România.

Chiar în seara de 18 aprilie 1939, Carol al II-lea a fost informat asupra conținutului discuțiilor purtate la Berlin de Gafencu. Suveranul credea că dispozițiile germane față de București sunt „favorabile”, Reich-ul neavând

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ Gr. Gafencu, *Derniers jours...*, p.75.

¹² *Ibidem*, p.81.

¹³ V. Moisuc, *Diplomația României în perioada martie 1938 - mai 1940*, București, Ed. Academiei, 1971, p.189-190.

¹⁴ Carol al II-lea, *Între datorie și pasiune. Însemnări zilnice*, vol. I, 1904 - 1939, București, p.306.

atunci vreo intenție agresivă față de România¹⁵, el gândindu-se, fără îndoială, la ocupația teritorială.

Cu vizita la feldmareșalul Göring, partea oficială a vizitei lui Gafencu în Germania s-a încheiat, șeful diplomației Bucureștilor asistând, în ziua următoare, la parada militară ocazionată de semicentenarul nașterii lui Adolf Hitler; el a stat în loja diplomaților.

Vizita lui Grigore Gafencu la Berlin a interesat și oficialitățile sovietice. Astfel, încă de la 12 aprilie 1939, ambasadorul sovietic de la Berlin, A. F. Merekalov, informa Narkomindelul că Gafencu va sosi într-o vizită în Germania la invitația omologului său german Ribbentrop. În context, Merekalov opina că germanii „continuă să preseze pe români”, în pofida acordului încheiat la 23 martie 1939, dar “neratificat” de ambele părți¹⁶.

Diplomatul sovietic era convins că reprezentanții „țărilor mici înțeleg rolul lor de pioni în marele joc” și sugera ca țara sa „să intensifice” legăturile economice cu toți vecinii¹⁷.

A. F. Merekalov va reveni, cinci zile mai târziu, cu o nouă informație – el se întâlnise cu subsecretarul de stat Ernst Weizsacker¹⁸ - reconfirmând apropiata vizită a lui Gafencu la Berlin.

2. Bruxelles (21-23 aprilie 1939)

Următoarea etapă a călătoriilor lui Grigore Gafencu a fost Belgia, unde, între 21 și 22 aprilie 1939, ministrul român s-a întâlnit cu suveranul Leopold al III-lea. Regele belgian avea mare încredere în politica externă, independentă, a țării sale. Gafencu i-a mărturisit teama pentru o eventuală rămânere a României singură, față în față cu Reich-ul¹⁹. În cursul vizitei de la Bruxelles, Gafencu s-a întâlnit cu ministrul englez R. H. Clive, F. Leith-Ross și ministrul S.U.A. în capitala Belgiei, Joseph E. Davies. Primul a informat imediat Foreign Office-ul despre conținutul discuțiilor Gafencu-Hitler și a concluzionat că ceea ce îl înfură cel mai mult pe cancelar era problema amplificării relațiilor anglo-sovietice, în perspectiva (credea cancelarul) „încercuirii” Reich-ului²⁰. Ambasadorul american Davies informa Departamentul de Stat asupra conținutului discuțiilor purtate de Gafencu la Berlin și Bruxelles. Davies arăta, în raportul său, că, între alte obiective,

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Documenti Vneșnei*, Kniga perviaia, p.268-269 (document nr.214, scrisoare din 12 aprilie 1939, A. F. Merekalov către M. M. Litvinov).

¹⁷ *Ibidem*, p.269.

¹⁸ *Ibidem*, p.291-293 (document nr.236).

¹⁹ Gr. Gafencu, *op. cit.*, p.100; Carol al II-lea, *op. cit.*, p.336.

²⁰ D.B.F.P., Third Series, vol. 5, 1939, p.27 (telegrama nr.38, 21 aprilie, R. Clive către Halifax).

Gafencu dorea să obțină încheierea unor aranjamente prin care România să obțină armament belgian de la Liège²¹.

3. Londra (24-26 aprilie 1939)

Oficialitățile de la Londra au fost informate, încă de la 21 aprilie 1939, despre vizita lui Gafencu la Berlin printr-o telegramă expediată Lordului Halifax de diplomatul D. Ogilvie-Forbs; acesta anunța pe superiorii săi că șeful diplomației Bucureștilor „a fost foarte mulțumit de întrevederea cu Hitler”, mai ales în ceea ce privește relațiile româno-germane²².

Grigore Gafencu a sosit în capitala Angliei la 23 aprilie 1939 și a purtat discuții cu o serie de oficialități britanice. Mai întâi, el a informat pe miniștrii englezi asupra conținutului convorbirilor cu Beck și a subliniat că tratatul cu Polonia, având caracter general, nu rămânea Bucureștilor decât să-i dea, la momentul oportun, printr-un nou aranjament, desăvârșirea pe care o doreau „democrațiile occidentale”. Halifax s-a declarat mulțumit cu această „soluție” și a apreciat strădaniile Bucureștilor pentru organizarea păcii în sud-estul Europei²³.

Un capitol important al convorbirilor lui Gafencu s-a referit la chestiunea sovietică. În discuțiile purtate cu N. Chamberlain, Lordul Halifax, W. Churchill și A. Eden, Gafencu a arătat că România nu dorea să fie prezentă într-un sistem de asistență generală, sprijinit de Moscova. Ministrul român credea că o participare a Uniunii Sovietice la garanția oferită de statele occidentale nu ar fi întărit poziția Bucureștilor, în aceeași măsură în care ar fi „compromis” raporturile sale cu Germania „pe care abia acum le-am lămurit”²⁴. Gafencu a relatat că, atâta vreme cât mai putem lupta pentru pace, România nu trebuie să se asocieze cu state care nu au o concepție identică. Gafencu i-a explicat lui Halifax că dorea să mențină strânse contactele cu Anglia și Franța, însă Bucureștii nu-și vor baza niciodată sistemul lor de securitate pe Uniunea Sovietică. Polonia și cele trei state baltice, nu doreau, de asemenea, să fie incluse într-un sistem considerat de ele a fi sub protecția Moscovei. Aceste state est-europene își exprimaseră, în repetate rânduri, temerile în legătură cu protecția Moscovei, inclusiv permisiunea de trecere a

²¹ Library of Congress, Washington D.C., Manuscript Division, Joseph Davies Papers, Box no.10.

²² D.B.F.P., Third Series, vol.5, p.243 (telegrama nr.315, 21 aprilie 1939, de la Berlin, Ogilvie-Forbes către Halifax).

²³ Arh. M.A.E., fond 71, Polonia, vol.60, f.210 (telegramă f.n., 25 aprilie 1939 de la Londra, semnată Gafencu).

²⁴ *Idem*, U.R.S.S., vol.86, 1939, f.123 (telegramă f.n., 25 aprilie, de la Londra, semnată Gafencu); D.B.F.P., Third Series, vol.5, 1939, p.310.

armatelor sovietice peste teritoriile lor. Foreign Office-ul nu era în stare să risipească aceste temeri și, în același timp, să ofere o soluție satisfăcătoare Uniunii Sovietice, care să nu lezeze susceptibilitățile lor naționale. N. Chamberlain l-a informat despre propunerile Moscovei pentru un sprijin în arme și muniții, acordat Angliei, Franței și aliaților lor. Uniunea Sovietică a răspuns printr-un proiect „larg și complicat de asistență mutuală”. Șeful Cabinetului Majestății Sale l-a făcut pe Gafencu să înțeleagă că guvernul său va da lui Litvinov un răspuns „evaziv și dilatoriu”²⁵. Convorbirile Gafencu-Halifax au confirmat și existența unor deosebiri importante de vederi între guvernul român și cel britanic. Demonstrând caracterul superficial al garanțiilor din 13 aprilie, Gafencu a discutat două aspecte esențiale legate de aspectul practic al acestora: 1) dezvoltarea relațiilor economice ale Angliei și Franței cu țările balcanice; 2) punerea statelor garante în situația de a rezista, cu propriile lor forțe armate, în fața unei agresiuni²⁶. Dacă în ceea ce privește extinderea raporturilor comerciale, viconte Halifax s-a exprimat, în principiu, favorabil, fără a da, însă, vreo precizare, în chestiunea sprijinirii eforturilor pentru înarmare ale statelor asigurate de britanici, divergențele dintre cei doi miniștri de externe au rămas nemodificate. Referindu-se la situația țării sale, Gafencu a arătat că ocuparea Cehoslovaciei a lăsat în suspensie programul de înarmare al României, iar tratativele purtate la Berlin pentru a se obține executarea comenzilor în curs comportau o semnificație politică. „Având garanții din partea Londrei, fiind înarmați de Berlin – sublinia el – România se află într-o situație care nu este lipsită de neprevăzut”²⁷. Șeful diplomației Bucureștilor a prezentat cauzele care determinaseră guvernul român să încheie tratatul economic din 23 martie 1939 cu Germania. De altfel, așa cum rezultă dintr-o convorbire purtată la 21 aprilie 1939 între Ar. Călinescu și R. Hoare, guvernul britanic se temea de un eventual atac al Germaniei în regiunile petrolifere românești²⁸.

„Politica garanțiilor” a fost abordată în conversațiile care au avut loc la 24 aprilie 1939 între Halifax, Cadogan, E. M. B. Ingram, Lordul W. Strang, din partea Foreign Office-ului, și Gafencu, însoțit de Tilea, din partea României. Gafencu afirma că revenirea sau menținerea prezenței engleze în România, ca și în alte regiuni din sud-estul Europei, după München, îl înfuriaseră pe Hitler. Ministrul român a recunoscut valoarea garanției

²⁵ Gr. Gafencu, *Derniers jours...*, p.253.

²⁶ V. Moisuc, *Diplomația României...*, p.193.

²⁷ *Ibidem*, D.B.F.P., Third Series, vol.6, 1939, p.298-300, 697; C. Torne, *The Approach of War 1938 - 1939*, The Macmillan Press, 1977, p.139-147.

²⁸ Arh. M.A.E., fond 71, Anglia, vol.40, 1938-1939, f. 239.

²⁹ D.B.F.P., Third Series, vol.5, 1939, p.301-304.

britanice, ca o dovadă în plus a prezenței Angliei în țara sa²⁹. În ceea ce privește nevoile de armament ale României, partea britanică nu le respingea, dar motiva că se află în imposibilitatea de a le satisface.

Interpretarea garanțiilor din 13 aprilie 1939 și asocierea lor ansamblului politic și de securitate colectivă au evidențiat puncte de vedere deosebite. Astfel, dacă guvernul român vedea în declarația de garanții doar o bază de plecare pentru organizarea unor serioase acțiuni politice, economice și militare, Anglia afirma că gestul ei semnifica intenția de a „nu se dezinteresa” de zona balcanică și de a nu accepta teza zonelor de influență. Subordonarea eficacității garanțiilor anglo-franceze organizării securității în Balcani și înglobarea acestei zone într-un sistem de securitate generală au fost caracterizate de ministrul român de Externe drept imperative pentru anularea șanselor declanșării războiului și pentru restabilirea *statu quo*-ului ante, pe plan politic european³⁰. În telegrama expediată Externelor, Gafencu arăta că între chestiunile „lămurite” la Londra se afla și aceea a problemei bulgare. Oamenii politici britanici acordau o mare importanță consolidării și lărgirii Antantei Balcanice, în care România avea un rol hotărâtor. Britanicii doreau ca Bulgaria să fie primită în acest organism, chiar cu prețul unor sacrificii din partea statelor vecine. „Mi s-a vorbit cu o stăruință jenantă – transmitea Gafencu – deși, firește, în tonul cel mai prietenesc, despre eventualele sacrificii, atât la Foreign Office cât și în cercurile opoziției”³¹. Gafencu a subliniat că România nu se împotriva intrării Bulgariei în Antanta Balcanică, dar, „mai ales, în împrejurările de azi, nu poate consimți la nici o concesie de ordin teritorial care ar slăbi puterea noastră de rezistență”³². Din discuțiile purtate cu oficialitățile engleze, Gafencu a putut înțelege clar cum, când și cât se putea baza România pe sprijinul Angliei. Ministrul român stăruise pentru organizarea securității statelor din sud-estul Europei, pentru corelarea garanțiilor anglo-franceze cu pactul balcanic și atragerea Uniunii Sovietice în sistemul acestor garanții. Aceasta nu înseamnă, însă, că diplomatul român nu avea oarecare rezerve la implicarea U.R.S.S.-ului în sistemul de alianță preconizat. Atitudinea lui Gafencu se datora reacțiilor Axei la ceea ce pretindea a fi „încercuirea germană”, la complicațiile în relațiile cu celelalte state din zonă (rezervele Poloniei, atitudinea Iugoslaviei). Din aceste motive, Gafencu insistă la tratative prin intermediul Antantei Balcanice, în special a Turciei, în abordarea relațiilor cu Uniunea Sovietică. Ministrul român solicita guvernelor occidentale ca Bucureștii să nu fie angajați, în tratativele tripartite, pentru a nu declanșa reacții periculoase din partea Germaniei. De altfel, el

³⁰ V. Moisuc, *Diplomația României...*, p.193.

³¹ Arh. M.A.E., fond 71, Anglia, vol.40, 1938-1939, f.240.

³² *Ibidem*.

preciza: „Pentru a compensa inconvenientele unei atitudini rezervate, nu putem decât să dăm asigurări că, în cazul unui război, România se va integra sistemului de securitate anglo-franco-rus”³³.

Presa suedeză a consemnat că discuțiile lui Gafencu de la Londra au decurs „în mod satisfăcător”. Redactorul diplomatic al Agenției Reuter declara că situația europeană, în general, și, în special, raporturile României cu Anglia și Franța, s-au aflat în centrul discuțiilor purtate de Gafencu cu oficialitățile britanice, precum și cu Churchill, Eden, Attlee. „Dagenshyben” consemna, la 29 aprilie 1939, că puterile occidentale se tem a veni prea târziu. Gafencu l-ar fi informat pe omologul său britanic despre întrevederile avute cu Hitler, Ribbentrop și Beck. Nu s-a discutat schimbul de mărfuri anglo-român, despre care F. Leith-Ross va negocia la București³⁴. În același timp, „Stockholms Tidningen” își anunța cititorii că Anglia se pronunță pentru crearea unui bloc balcanic al neutrilor.

Comunicatul oficial, publicat la încheierea vizitei lui Gafencu la Londra, consemna că, de ambele părți, întâlnirile au fost caracterizate prin cea mai competentă sinceritate și cordialitate. Ele au dat prilejul de a se pune în evidență comunitatea generală de vederi care există între cele două guverne cu privire la problemele curente³⁵. Scopul principal urmărit de Gafencu a fost acela de a convinge Anglia că România continua să rămână o aliată fidelă a ei, deși guvernul Călinescu, supus unor presiuni tot mai intense din partea Germaniei, era nevoit să promoveze temporar o politică prudentă de neangajare formală față de o tabără sau alta.

Ivan Maiski aprecia că vizita efectuată la Londra de Grigore Gafencu „a produs o bună impresie” în Anglia³⁶. Diplomatul sovietic informa Comisariatul Sovietic pentru Afacerile Externe despre cele trei discuții purtate de Gafencu cu șeful opoziției engleze, W. Churchill. Gafencu i-a relatat conținutul discuției cu oficialitățile germane, îndeosebi cu A. Hitler. Churchill s-a arătat interesat de poziția României față de „participarea U.R.S.S.-ului la garantarea securității ei”³⁷. Răspunsul lui Gafencu, chiar dacă nu l-a satisfăcut integral pe Churchill, i-a oferit posibilitatea să conchidă că „îndoielile României ar putea fi risipite în cazul creării unei alianțe solide între Anglia, Franța și U.R.S.S.”³⁸.

³³ L. Dandara, *România în vâltoarea anului 1939*, București, Ed. Militară, 1985, p.212.

³⁴ Arh. M.A.E., fond 71, Anglia, vol.32, 1930-1940, f.198-200.

³⁵ *Idem*, vol.40, 1938-1939, f.244; Gr. Gafencu, *Derniers jours...*, p.107.

³⁶ *Documenti Vneșnei*, Pervaia Kniga, p.324-325 (document nr.266, telegramă din 1 mai 1939, I. Maiski către Moscova).

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ *Ibidem*, vezi și Gr. Gafencu, *Derniers jours...*, p.122.

Așadar, la Londra, Gafencu s-a văzut de trei ori (24, 25 și 26 aprilie 1939) cu Lordul Halifax, o dată cu premierul N. Chamberlain (24 aprilie 1939) și cu șeful opoziției W. Churchill. În pofida comunicatului final și a ceea ce în literatura de specialitate s-a scris³⁹, pentru șeful diplomației Bucureștilor vizita a fost mai curând o decepție, șeful Foreign Office-ului declarând că țara sa nu poate satisface nici pe departe nevoile de armament ale României⁴⁰. Chiar în ziua în care Gafencu își începea convorbirile la Londra, Sir Friederik Leith Ross, șeful unei delegații economice engleze, era primit în audiență de regele Carol al II-lea. Referitor la oferta engleză deja existentă, suveranul nota, în însemnările sale zilnice: „Prea mult nu e, dar e prima ofertă. În general, stau slab cu materialul de război”⁴¹.

Galați

³⁹ D. B. Funderburk, *Politica Marii Britanii față de România 1938 - 1940*, București, Editura Științifică, 1983, p.41 și urm.

⁴⁰ A. Hillgruber, *op. cit.*, p.87.

⁴¹ Carol al II-lea, *op. cit.*, I, p.339.